

Pichler, Alois H. *Entstehung der «Pressburger Zeitung»*. Herausgegeben zum 150. Jahrgange von der Firma Carl Angermayer vormals Alois Schreiber. Pozsony—Pressburg 1913. 4-r. 52, XXXVI l.

Ma is fennálló hirlapjaink legrégebbe, a *Pressburger Zeitung* fennállása 150 éves fordulója alkalmából került ki a sajtó alól ez a csinos kiállítású füzet, mely a jelenlegi szerkesztő, PICHLER H. Alajos szeretettel és lendülettel megírt munkája. A *Pressburger Zeitung*-ot LANDERER II. János Mihály alapította azon általános nyomdászati szabadalomlevél alapján, melyet MÁRIA TERÉZIA 1752 szeptember 1-én állított ki az ő és fiutódjai részére, amikor a ROYER-féle nyomda átvétele véglegesen megtörtént. A kis negyedrétt alakú lap első száma, mely a műhöz hasonlóan is mellékelve van, 1764 július 14-én látott napvilágot. WALLASZKY óta szokás ez alapításnál az oroszánrészt WINDISCH Károly Gottliebnek tulajdonítani, azonban e jeles pozsonyi polgár neve sem LANDERER üzleti irataiban, sem pedig a hivatalos aktákon nem fordul elő: mindenütt LANDERER egymaga szerepel, mint a *Pressburger Zeitung* megalapítója és kiadója. Természetesen voltak LANDERER-nek megfelelő munkatársai, de a lap vezetését mindig megtartotta magának. A vállalat első és legfőbb munkatársa maga LANDERER volt, mellette előbb WINDISCH, majd KORABINSZKY János Mátyás, végül TÁLLYAY Dávid működött közre, majd az utóbbival 1786-ban történt meghasonlás után L. ismét egymaga készítette a lapot. PICHLER bőven s meggyőzően fejt ki, hogy WINDISCH soha sem volt a lap szellemi vezetője: ezt LANDERER, aki kitűnően szervezte a lap hírszolgálatát, sohasem adta ki kezéből, hiszen TÁLLYAY-val is azon veszett össze, hogy az nem az ő szája íze szerint akarta csinálni a lapot.

Az alapító LANDERER 1795-ben elhalván, örökösait a város nem-sokára molesztálni kezdi, követeli a lap privilégiumának a bemutatását s minthogy ilyen kiváltságlevele nem volt a vállalatnak, azt városi kezelésbe akarja venni. A kormány erre 1802-ben úgy dönt, hogy a lapot további tíz évre is LANDERER-ék birtokában hagyja, de azzal a kikötéssel, hogy évenként 1000 frtot tartoznak a városi pénztárba a szegényalap javára befizetni. 1812-ben azután a lapot a város árverés alá bocsátotta s évi 12.000 forintért WEBER Simon Péternek adta bérbe. Azonban WEBER nem tudta a vállalt kötelezettséget teljesíteni, noha a lapnak az átvételkor mintegy 2000 előfizetője volt s már 1814-ben a bérösszeg felének elengedéseért folyamodott. 1820—25-ig

SNISCHEK Károly Gáspár bérelte a lapot évi 6800 frtéért; ezután WIGAND kezébe került egyelőre 3235 frt évi bérért, amelyet azonban 1843-ban 6310 frtra emeltek. 1861-ben a lap SCHREIBER Alajos tulajdonába került, aki a LANDERER-féle vállalatot magához váltotta. Ennek a cégnek a jogutóda a mai laptulajdonos, az ANGERMAYER Károly cég. A lap előfizetési ára előbb évi 7 frt, majd 8, 10 s végül 12 frt volt s 1812 óta hetenkint háromszor jelent meg. Ehhez járult még a jelentékeny portóköltés, amely 1814-ben 11 frtot, 1821-ben pedig 17 frtot tett ki.

PICHLER művében a lap első éveinek történetén kívül a ROYER, LANDERER és PATZKÓ-féle nyomdavállalatokra, a korabeli cenzurára s gazdasági állapotokra is kiterjeszkedik és színes képet fest a XVIII. század második felének Pozsonyáról. Állításait a függelékben regeszták formájában lenyomatott okmánytárral támogatja. Σ.

I. Kont: *Bibliographie française de la Hongrie (1521—1910). Avec un inventaire sommaire des documents manuscrits.* Paris, Ernest Leroux, 1913. 8° XVI + 325 l.

KONT Ignác hátrahagyott munkájának kiváló bibliografiai érdekét mi sem bizonyítja jobban, mint hogy körülé rövid idő alatt egész kis irodalom keletkezett. Hazai és külföldi folyóiratok bő ismertetésekben méltatták.¹ Már a bírálatok során merültek föl pótlások.² Igen kívánatos volna ezeknek állandó szemmel tartása. BARANYAI Zoltán³ a magyarországi francia hírlapirodalomhoz közölt újabb adatokat.⁴ André LEVAL egy tekintélyes pótlékkal⁵ gazdagította a francia-magyar bibliografia

¹ Századok 1913. 452—456. l. (MARZALI Henrik); Egyetemes Philologiai Közlöny 1913. 620—622. l. (BARANYAI Zoltán); Irodalomtörténet 1914. 35—37. l. (BENEDEK Marcell); Revue critique d'histoire et de littérature 1913. 57. sz. (E. DENIS); Revue de Hongrie 1913. 472—475. l.; Revue des Questions historiques 1914. 264—265. l. (E.-G. L.); Le bibliographe moderne. 1912—1913. nov.—dec. (H. S.)

² BARANYAI Zoltán: Egyetemes Philologiai Közlöny 1913. 621. l.

³ Könyvtári Szemle 1913. l. 86—88. l. és 105. l.

⁴ V. ö. Magyar Könyvszemle 1914. 1. sz. Bulletin, 5. l.; André LEVAL ismertető cikke: Le Temps 1913. dec. 8. és KACZLÁNY Géza pótlása: Könyvtári Szemle 1914. 25. l.

⁵ *Supplément à la Bibliographie Française de I. Kont.* Extrait de la Revue de Hongrie. Budapest., Ranschburg 1914. 8° 50 l. (Kár, hogy nincs tárgymutatója.)